

Pettson och Findus mucklor och manicker

LÄRARHANDLEDNING

"Mänsklighetens och planetens framtid ligger i våra händer. Den ligger även i händerna på dagens yngre generation, som kommer att föra facklan vidare till kommande generationer. Vi har stakat ut vägen mot hållbar utveckling. Det är upp till oss alla att se till att resan blir framgångsrik."

FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1 § 53.

Lärohandledningen är framtagen i projektet Design för lärande på Kulturmagasinet; Barnkultur, teknik och hållbarhet. Projektet har drivits under 2019-2020 med medel från Samverkansavtalet som finns mellan Sundsvalls kommun och Mittuniversitetet. Handledningen har utvecklats i samarbete mellan Sofia Eriksson Bergström från Mittuniversitetet samt Lejla Porovic och Olof Ahlström vid Sundsvalls museum. En referensgrupp med förskollärare och lärare från Sundsvalls kommun har också delgivit sina synpunkter på handledningen.

Inledning

Hösten 2018 började planerna smidas för en permanent utställning riktad till barn och unga utifrån Sven Nordqvists sagofigurer Pettson och Findus. Redan från början har det funnits en strävan att utställningen ska stimulera barn och elevers nyfikenhet vad gäller både naturvetenskap och fantasi. Genom att utställningen uppmuntrar till fantasi, lekfullhet och kreativitet är ambitionen att den ska skapa hopp och mod hos besökarna, att kunna förändra och påverka en omvärld, som ur en klimataspekt på många sätt kan uppfattas vara i kris. Utställningens fantasivärld kan då bli ett reflektionsrum, där alla besökare genom fantasins och sagans värld kan hitta alternativa, kreativa och konstruktiva sätt att förhålla sig till omvärlden.

Denna utställning är unik både till sin utformning och sitt innehåll. Den barnboksvärld som genomsyrar de välkända och populära barnböckerna om Pettson och Findus har inte använts på detta sätt tidigare, varken i Sverige eller utomlands. Utställningen har skapats med en genomtänkt tematik, teknik och hållbarhet, som ett genomgående pedagogiskt koncept relaterat till både läroplanerna och de globala målen.

Med fokus på Hållbarhet

Agenda 2030 är FN:s nya utvecklingsagenda och består av sjutton globala mål för hållbar utveckling som ska vara uppnådda senast år 2030. År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030. Det är den mest ambitiösa överenskommelsen för hållbar utveckling som världens ledare någonsin antagit. Det övergripande syftet är att fram till år 2030 avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa och vidta åtgärder mot klimatförändringarna. För att uppnå målen krävs det att både regering, privat sektor, civilsamhälle och medborgare samarbetar. Alla målen finns symboliserade i en cirkel där varje mål har en egen färg. Utställningen fokuserar på fem av målen.

Utställningen

Vid entréerna finns introduktionsskyltar som innehåller fakta om utställningen. Allt är byggt i gediget material där man försökt tillvarata så mycket gammalt som möjligt. Utställningen strävar på så sätt efter återbruk och hållbarhet även i sin utformning.

Den stora ytan när man kommer in i utställningen är naturen omkring Pettsons gård. På sidorna finns uthus, hönshus och verkstad. Längst in i rummet finns Pettsons hus som man kan gå in i.

På väggen ute på **gården** finns en miljöbild som Sven Nordqvist har målat. Den fungerar som en fond till läshörnan där man kan samla en grupp. Golvet är täckt av gräs som skapats av mjuka mattor, längs kanterna finns växter och Pettson-skrot som tunnor och lådor. Det finns också möbler som besökare kan slå sig ner i.

Fiskesjön markeras med en bild på en vägg och en målad blå yta på golvet. Det finns metspön och fiskar i olika arter och storlekar.

Pettsons **hönshus** är en uteplats för hönorna och är öppet för besökare. Precis som i böckerna finns det bås för hönorna, sittpinne, fikabord och fåtölj. Hönsen är mjukisdjur som besökarna kan känna på och leka med. Man kan plocka ägg, ställa upp fika och se och lära hur höns har det, även om dessa höns har lite speciella Pettson-inslag med miniatyrmöbler.

Snickarboden är byggd som en öppen del med tre väggar, möblerade med allt det myller som man även ser i böckerna. Grundmöblemangset med snickarbänk, skåp, hyllor samt verktygsvägg är fastmonterat, men i skåpen finns också material som kan plockas fram och som kan användas vid pedagogiska aktiviteter. Observera att bland alla verktyg och pryglar gömmer sig mucklor lite här och där.

Här finns också en vevuppfinring som Sven Nordqvist har tillverkat som man kan veva på. Den sitter i en låda med hönsnät så att man kan veva på veven och se den men inte röra själva mekaniken. Det finns två bord med material för besökare där man kan prova att skissa och sätta ihop uppfinringar.

I snickarboden kan man också bygga ihop sin egen kulbana av sektioner med kardborre på baksidan som kan sättas på en filtklädd yta. Det finns plats för en halvklass att vistas samtidigt i snickarboden.

Pettsons hus finns längst in i rummet och är byggt av riktigt material som gamla fönster, tegeltak, vedspis och kaminer. Här kan man som besökare gå in i alla rum och leka, utforska i skåp och lådor och är man extra observant kan man hitta mucklor. Bakom köket finns ett litet utrymme, ett muckelhem, där allt är uppförstorat så att man känner sig väldigt liten.

Förutom fri lek i huset så finns det plats för pedagogiska aktiviteter. Det kan vara att upptäcka olika storlekar, det finns normalstora koppar, liten kopp, miniatyrkopp och STOR kopp. I sovrummet finns utklädningskläder för fantasi- och rollekar och i finrummet finns en magnetavla som delar av sönderklippta fotografier som man kan para ihop.

Vedboden och dasset är mindre sektioner i utställningen. Det går att sitta i minidasset där det finns en sits med hål och innanför vedbodsdörren finns en av stationerna som är relaterade till de globala målen.

Läroplanerna

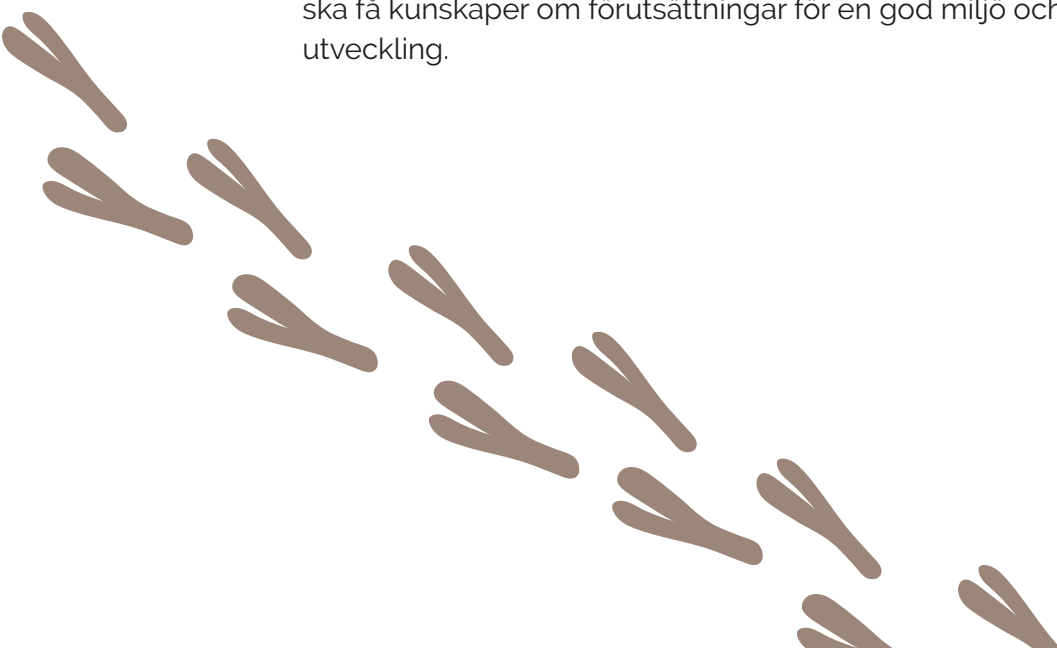
I den inledande delen för samtliga läroplaner anges miljö och hållbar utveckling som ett av det fyra perspektiv som ska genomsyra all utbildning i Sverige. Det finns således en samsyn inom detta område från förskoleverksamhet till vuxenutbildning. Svensk utbildning berörs alltså i olika delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Det finns emellertid inga direkta hänvisningar i styrdokumentet till Agenda 2030. Däremot finns det, i framför allt läroplanernas inledande delar, tydliga kopplingar till områden som demokrati, jämställdhet, entreprenörskap och hållbar utveckling, vilka samtliga är centrala delar i Agenda 2030.

Lpfö 18 Läroplanen för förskolan

I samband med framtagandet av en ny läroplan för förskolan introducerades också begreppet hållbar utveckling i styrdokumentet för förskolans verksamhet. Enligt Lpfö 18 ska var och en som verkar i förskolan arbeta för en hållbar utveckling. Utbildningen i förskolan ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle. Förskolans verksamhet ska ge barnen möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling – såväl ekonomiskt som socialt och miljömässigt.

Lgr 11 Läroplanen för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet

Genom ett miljöperspektiv får elever möjligheter att ta ansvar både för den miljö de själva direkt kan påverka, och för att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Skolans undervisning ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. Alla elever ska få kunskaper om förutsättningar för en god miljö och en hållbar utveckling.

Lärandeaktiviteter och globala mål

Kommande aktiviteter är ordnade efter de fem globala mål som förekommer i utställningen. Det finns förslag på lärandeaktiviteter inför, under och efter ert besök i utställningen. De utmaningar som beskrivs i Agenda 2030 är komplexa till sin natur vilket innebär att undervisningen ibland måste ske över ämnesgränserna. Så är även fallet i denna lärarhandledning, för att visa på ämnesöverskridandet finns på olika ställen i handledningen kopplingar till läroplanerna.

Utställningen fokuserar alltså på fem av målen. Varje mål har en egen plats som markeras med en fågelholk där du kan läsa eller lyssna för att få mer information.

Mål 7 Hållbar energi till alla

I utställningen är detta mål placerad vid Pettsons vedbod, på insidan av dörren till vedboden finns information och lite utgångspunkter som går att reflektera över.

Detta mål handlar om att säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla.

En stor del av jordens befolkning har idag inte tillgång till elektricitet, samtidigt väntas efterfrågan på energi öka med 37 procent till år 2040. Tillgång till hållbar, tillförlitlig och förnybar energi och rena bränslen är därför en förutsättning för att kunna möta flera av de utmaningar världen står inför idag, som fattigdom, klimatförändringar och en inkluderande tillväxt.

En stor del av utsläppen av växthusgaser kommer från sättet vi använder fossil energi på, men förnybara energilösningar blir billigare, mer tillförlitliga och effektivare varje dag. Genom att förändra hur vi producerar och konsumerar energi kan vi få en säkrare tillgång till elektricitet för alla, utan att vi skadar vår planet.

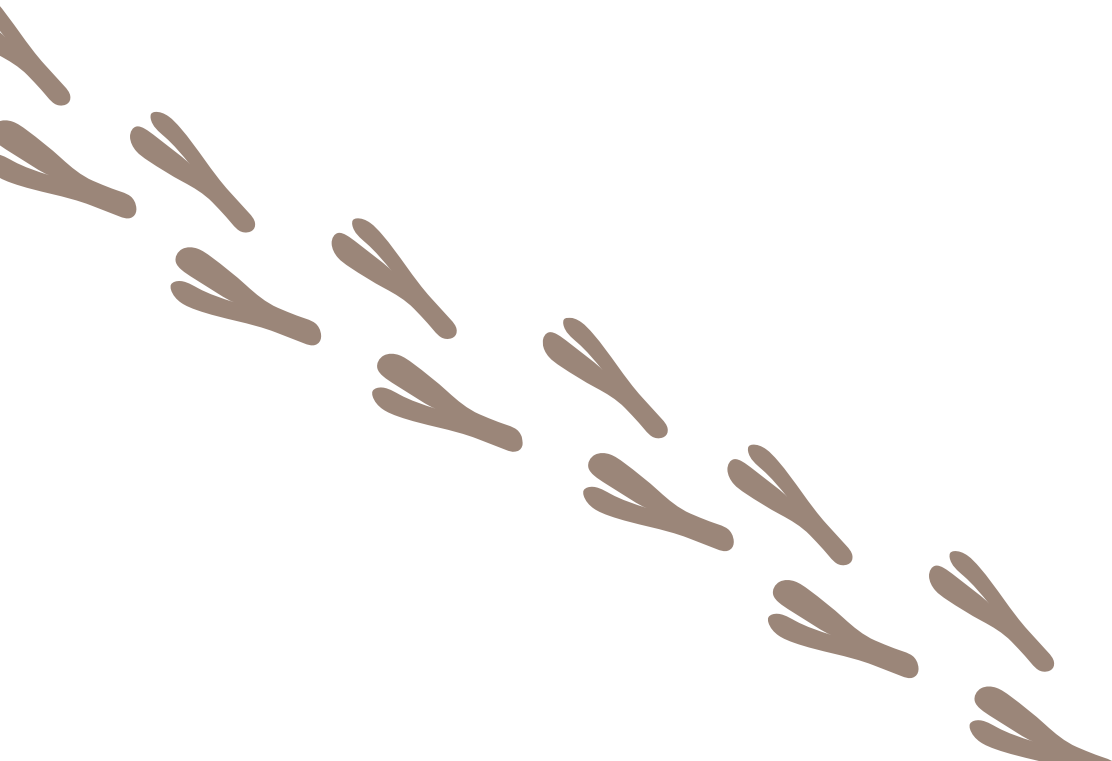
Inför besöket:

Beroende på åldersnivå, gå igenom svåra ord med barngruppen/klassen.
Förslag på begrepp:

- **Förnybar:** något som kan användas igen.
- **Energi:** elenergi eller bränsle.
- **Bränslen:** bensin, diesel eller gas.
- **Klimatförändringar:** väder handlar om några dagar och klimat är väder över en mycket längre tid. Klimatet förändras exempelvis genom att temperaturen på jorden blir varmare.
- **Växthusgas:** koldioxid från flyg, bil eller metan från kor och risodlingar.
- **Fossil energi:** olja, kol eller gas.
- **Energikälla:** Därifrån energin kommer ifrån. Kan vara en oljekälla eller en gaskälla.

På förskolan/skolan:

- Undersök vilka energikällor som finns på er förskola/skola. Hur blir det varmt inomhus på förskolan/skolan?
- Finns det förändringar som går att genomföra på er förskola/skola mot att använda förnyelsebar energi? Intervjua eller skriv frågor till rektorn på er förskola/skola. Skulle det fungera att installera solpaneler på er skola eller förskola?
- Batterier gör stor skada på miljön om de inte återvinns på rätt sätt. Undersök hur man på er förskola/skola återvinner batterier. Var lägger man förbrukade batterier?

Under besöket:

- Samtala med gruppen om att Pettson levde någon gång på 1950-talet, för cirka 70 år sedan. Då gjorde vi av med mycket mindre energi än idag, men många hade också svårare liv. Många hus var kalla. Hantverk, städ och tvätt krävde mer arbete då mycket gjordes för hand, TV var en helt ny lyx och ett fåtal familjer hade en egen bil.
- Hur värmer Pettson upp sitt hus? Tror du att det är bra eller dåligt?
- Hur många maskiner som drivs av el kan du hitta i Pettsons hus eller snickarverkstad?
- Leta efter maskiner och manicker som inte behöver el? Hur många kan du hitta? Finns någon du skulle vilja använda hemma?
- Vad har Pettson för fordon på sin gård?
- Har du någon idé om hur Pettson skulle kunna få bättre energi till sin gård i framtiden? Gå till verkstan och/eller ateljén och rita eller bygg en framtida Pettson-gård med uppfinningar för bra el och energi.

Tillbaka på förskolan/skolan:

- Undersök om det nära ert skolområde eller i er stad finns vindkraftverk eller solfångare? Diskutera och samtala om för- och nackdelar med vindkraft.
- Starta en batteriinsamling!
- Undersök på din förskola/skola om det går att släcka lampor oftare. Kan man stänga av lampor när man inte använder dem?
- Gör en utställning med ritningar och prototyper av de framtida Pettson-gårdarna.

7 HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA

